

**NMB Kollel
Sunday Morning
Choshen Mishpat Chabura**

Cheshvan 5776

דינה דמלכotta דינה

**The View of Halacha on Secular
Law**

דאמררי³⁸⁶ כתב לו על הניר או על החרס שדי נתונה לך קנה, התם כשנתן לו אותו שטר בעדי מסירה ור' אלעור היא דאמר עדי מסירה ברתאי אמר שפואל דינה רמלכותא דינה. פ"י ומלא אמר לכל הקונה קרקע בשטר הנעשה בערכאות היה החקרא שלו.³⁸⁷

4 נס
ואיבעית איזמא תנין חוץ מבניות נשים. כלומר³⁸⁸ חוץ מכל שטר שהיה גמר הענין בשטר גנטוי נשים, והינו (שטר) שטר מתנה שנמר הקניתה הוא בשטר, ופסול דומיא דגיטי נשים.³⁸⁹ ויש אמרים³⁹⁰ דתני חרוי לישני⁴⁰⁰ פלגי דלישנא קמא דהינו לשפואל שטר מתנה הנעשה בערכאות של גוים כשר מדינה דמלוכותא ולישנא בתרא⁴⁰¹ אף הייכא דaicא הרמא דמלוכותא⁴⁰² דמלוכותא.⁴⁰³ איכא מאן דמפרש דלא פלגי, אלא דשפואל קאי הייכא דaicא הרמא דמלוכותא] דחתם וראי כשר מדינה דמלוכותא, ופיירוק באתרא הייכא דaicא הרמא דמליכא אלא ערבות העומדת מאיליהן, אבל זראי הייכא דaicא הרמא דמליכא אף ליישנא בתרא כשר, דהא קיל⁴⁰³ דינה דמלוכותא דינה.⁴⁰⁴ יש אמרים⁴⁰⁵ שלא אמרו דינה ונראה שפואל אלא לא בדברים שיש בהן תעלה למלה, כי היה דאמר ב"ט חזקת⁴⁰⁶ מלכא אמר לא ליקני איןיש ארעה אלא באיגרותא, כלומר כדי שייחותם הוא השטר ויקימנן, ויטול ממנה חוק. וכדאמררי⁴⁰⁷ נמי⁴⁰⁸ תדע דקטלי דיקלי ועדי שטרא כיוון דלית בית לא עידי חתימה ישראל ולא עידי מסירה ישראל הספה בעלמא הוא, דהיא

ונראה שנוספה בטעות. 401 חסר כאן: לא קני. (ובכתביי מעל חתיבות "ולישנא בתרא אפי" צוינו קוים לסמן שיש מהוחקם). 402 כן דעת המתוקי יוסף. 403 נדרים כתא, ב"ק קיג'א, 404 ב"כ גם רבנו יונה והרמב"ן בבבא בתרא נהא, בשם י"א, וכ"כ הרמב"ן בתשובהתי (מקציין) סי' מו בשט חכמי הדור, וככל בספר התרומות שער מו ח"ה ד לפניו שם. עיי' דק"ס שם. 405 ע"כ כתוב ברשב"א, (והדברים להלן הובאו בנימוקי'). 406 ע"כ כתוב הרמב"ן. עיי' רבנו קרשך. 407 העידי מסירה, עיי' לאמן י"א וזה לא עידי למקרין. עיי' מש"כ הרעק"א שם. 408 צ"ל ועדי. 409 קדושין כ"ה 397 ב"כ הרשב"א ורבנו קרשך. 409 כ"ה מלחתה, שהוא חלקת בין שתי הלשונות עי"ש, וכ"כ האור זרוע ח"א סי' תשא עי"ש, (עיי' רמב"ן ורבנו קרשך) ועיי' במה שצווין ברבנו קרשך הערכה 297. 400 בכתביי נוספה במקום זה מעל השורה מבית "לא,"

הדין לגבות ממשעדי, אלא משום דלית לה כלל, וכדאמררי³⁸⁸ המוכר שדתו בעדים נובה מנכים משועבדים, דמאן דזבון בפרהסיא ובין הילך שפרי הלואה העולין בערכאות של גוים כשרין וגוביין מנכים משועבדים³⁸⁹, דרכאות שלא אית להו, וכדאמררי ב"ט המביא תנין³⁹⁰ רב פפא כי هو אתי קמיה שטרא פרסה דעדי בערכאות של גוים מקרי ליה לשני גוים זה שלא בפניו זה במיסיח לפי תומו ומגביה בית ממשעדי, הוכח. נוסחה דוק, וכן כתוב ר"ה ז"ל.³⁹¹ וליכא למימר הtam בדוחתימי בית סחדי ישראל, דאי"ב אף בחדירות מגביי בית ממשעדי, וכדאמררי התם³⁹⁰ אמר אמייר האי שטרא פרסה דוחתימי עלת סחדי ישראל דרב פפא דמסירה בית אלא מבני חרוי, דאלמא עידי מסירה בשטר ע"ג מסירה ליה באפי סחדי ישראל, דהא נעשה בחדירות ניליה באפי סחדי ישראל, דהא נעשה בחדירות של גוים לא מפקי כלל, ומ"ש בערכאות³⁹². ותו דאי"ב כיוון דלא סגיא דלא קrhoות³⁹³, למה לי לאקויה לשני גוים, ליתו סחדי דקרויה כי מסירה ניליה באפיתו וליסחוו.

אלא מתנה במאן קני לה בהאי שטרא האי שטרא חפסא בעלמא הוא. פ"י דהא לית בית עידי חתימה ישראל אלא גוים, עידי³⁹⁵ מסירה ישראל נמי לייכא, הילך במאן קני לה במאן שטרא, האי שטרא כיוון דלית בית לא עידי חתימה ישראל ולא עידי מסירה ישראל הספה בעלמא הוא, דהיא

שרבותחו חולקים אף על הלואות. 388 חסר כאן: בב"ב [מב, א] מאן דיניך בצענעה יופיך, ומזהאי טעמא נמי הוא דאמר רב [שם מא, ב]. (כ"ה ברשב"א, וגם בנימוקי" חסר). 389 כן דעת הרשב"א ורmb"ן ורבנו קרשך. אבל הרמב"ן והרשב"ד שם חולקים, עיי' מ"מ ולח"מ שם, וגם הרמ"ה הובא בטור ח"מ סי' סח חולק. 390 תלמן יט, ב. 391 כ"ה לפניו שם. עיי' דק"ס שם. 392 ע"כ כתוב ברשב"א, (והדברים להלן הובאו בנימוקי'). 393 וכ"כ הרמב"ן. עיי' רבנו קרשך. 394 העידי מסירה, עיי' לאמן י"א וזה לא עידי למקרין. עיי' מש"כ הרעק"א שם. 395 צ"ל ועדי. 396 קדושין כ"ה 397 ב"כ הרשב"א ורבנו קרשך. 398 כ"ה מלחתה, שהוא חלקת בין שתי הלשונות עי"ש, וכ"כ האור זרוע ח"א סי' תשא עי"ש, (עיי' רmb"ן ורבנו קרשך) ועיי' במה שצווין ברבנו קרשך הערכה 297. 400 בכתביי נוספה במקום זה מעל השורה מבית "לא,"

מןנו בדינה דמלכotta, וכשיהזיך בה הלה וכמהו שתהא אומר בשטר מר' דבוזי קנה, א"י⁴¹⁴, אפשר דבר אחר, וכואמר' התם⁴¹⁵ האי סתוםא קנא באתרא דבזהיגי למיקנא, וдинא דמלכotta במנגנא הורי⁴¹⁶. והראי"ט זיל הביאashi תי' הלשונות ולא ספק כאחד מהם⁴¹⁷.

ואית כי מקשינו אלא מותנה بماוי קני לה בהאי שטרא האי שטרא הספה בעלמא הוא, אמאי לא משניןן דמתני מירוי בעידי מסירת (ל)ישראל ואיננו עבד ליה שטרא, ו/or אליעזר היה. תירץ רשי" זיל משום דדוחך הוא לומר כן, דלעיל⁴¹⁸ דשנינו הכי הא אקשינן עליה תא מדיספא ר' אליעזר מכל דרישא לאו ר' אליעזר, עיג' דשנו

ובהלכות הרי"ף זיל לא נחבירו הדברים הללו, שהביאו שתי הלשונות ולא כתוב חילכתא חיכי, אבל בתשובה שאלה מצאתי לו כלשנא בחורא, ובמונגה לא קנה עכ"ל, והגמoki יוספ כתוב דהרי"ך וובר כהאיכא מאן ומפרש שכח רבנו לעיל, זיל דשנו תיריזיט שבגמי לא פליני, ולכו הביא את שתי הלשונות, ראה הגמוקי את מש"כ הרשב"א בשם חרוי"ף בתשיבותינו. עוד כתוב הרשב"א: ומדברי רשי" זיל [נראה] דסיל [דרישנא קמא מודה] דאמרי' הכא דינא דמלכotta דינא והוא דaicca הרמגנא דמלכאת מצעיא וכתיבנה (דשותי הלשונות אינם חולקים), לפני שפי' הוא זיל במשנחנו כל השטרות העולין בערכאות של גוים כשרים משום דינא דמלכotta דינא, פ"כ. הנה רשי' במשנחנו לא כתוב כן, אך כ"ל רשי' לעיל ט.ב. מיהו נראה NAMES אין ראייה, דבහאי סוגיא צרך רשי' לפירוש משום דינא דמלכotta דינא, והחותם אמרינו דמליטה דאיתיה בשטרות לא廉ני, והקשו החותם, ב"ה מילתא דהא פסילה דעתכאות איתא בשטוי מותנה כדאמרי' הכא חוץ מגיטני נשיט, ותירצנו דהשתוא סבר כדאיך שנינו לא דלקמן, והינו דסוגיא זו סוברת כמ"ד דינא דמלכotta דינא. ויתכן שמשמע זה קצת רשי' שם בהלשון דמלכotta הוא מדיין הפרק ב"ג, ואין מועל רק להפוך ולא להקנות עיריש. ובחשיבות הרמב"ן ובהא ה"א בשם הרמב"ן). ותדבר אברהム ה"א ס"א עף בchap בהסביר דבריו רבנו יונה, דהוא משום דינא דמלכotta הוא מדיין הפרק ב"ג, ואין מועל רק בספר התורות שער מו סוף ה"ח גם נזכר הלשון דהפלור הפרק. 414 תומס' ר'יד כאן כתוב בקושית הגם: אם וזה כתוב במונגה קני הילג' נקנתה, שתקלע בסודר קנאו, וטרוא לאליה בעלמא, והיכא דאין בו קני אעפ' שהחוקיק לאחר מכאן בקרע אינו כלום, שהחוקיק מכח השטר אותיא, ולא החותיק ע"מ לקנות בחוקה. ובתירוץ של שמואל דינא דמלכotta דינא כתוב החותם' ר'יד: אעט שאין שור חחימת העכ"ים חשוב שטר מפני שאין כשרים להעדי מן התורת, כיון שהמלך גור שיהו שטרוין קיימים ויתו גאנמן בעדותן "שטר כשר הו" וקונהahi במנגה, 415 כו דעת הגמוקי" כא"ג וזה, ודעתו גם כהאיכא מאן דמפרש שכח רבנו לעיל. 416 בכא מציעא עוד א.

הבתים⁴⁰⁹ דינא דמלכotta דינא ארישא⁴¹⁰ דפרסאי עד ארבעין שני, ככלומר דינא דמלכotta דינא, והמלך תנהייג ואמר שטורעל חוקה לגוי בארבעין שני, והכא מי הונאה אית ליה בהאי, (הרב ר' יונה זיל⁴¹¹ פ"י דלשנא בהרא אמרתני חוץ מגיטני ונשים ולא משנינו ליה משום דינא דמלכotta דינא, לפי שאין המלך מפקיע (מן) ממו ישראל אצל חברו אלא כל זמו שהוא בא לדון בערכאות שלחן, הילך אע"פ שעשה ישראל שטר לחבירו בערכאות שלחם לא הוטקעה השדה. מן המוכר על (זין) אותו שטר, כל זמו שלא באו⁴¹² בערכאות שלחן, והוא דאמר שמואל משום דינא דמלכotta דינא פירושו שאנו המוכר יכול לחזור בו עוד, שכבר הופקעה השדה

409 ב"ב נה, א. 410 צ"ל אריסא. (וגו') הערוך בערך אריס : ארישן). 411 בעליך דרי' ב"ב שם. 412 כ"ה רישב"א וחסר כאן : לדון. וכן כתוב בערכות שם. 413 גראה הטעם דאיינו קונה בשטר, משום דשמואל ג'יב מורה דהאי שטרא הספה בעלמא הוא, דינא דמלכotta איינו מועיל לחתת לו דין שטר, (ועי' לשון תוראי) בששלטי האבירים), אבל בשאר קניינט יכול ליקנות, דע"ז מועיל דינא דמלכotta דינא. וראה שעי' חולק בין בריותו נניהו הוואיל ולא שייבי בתורת גיטין וקדושין, אבל על הדיניינ נגענו בוני גות. (שם אידי רשי' אליבא דמי' דינא דמלכotta דינא). ונראה דריש' בא לומר בוה דכין שהם גאנטן על הריניין לנו הם שייכים בכתיבת שטרוי מומנות, ועי' רשי' בכא מציעא צו סוע"א. ועי' קצוחה ס"ה סח ספ"א ובשביעו התרשן שם. (ועי' מ"מ פ"ו) מלולה ולוה ה"א בשם הרמב"ן). ותדבר אברהム ה"א ס"א עף בchap בהסביר דבריו רבנו יונה, דהוא משום דינא דמלכotta הוא מדיין הפרק ב"ג, ואין מועל רק להפוך ולא להקנות עיריש. ובחשיבות הרמב"ן ובהא בספר התורות שער מו סוף ה"ח גם נזכר הלשון דהפלור הפרק. 414 תומס' ר'יד כאן כתוב בקושית הגם: אם וזה כתוב במונגה קני הילג' נקנתה, שתקלע בסודר קנאו, וטרוא לאליה בעלמא, והיכא דאין בו קני אעפ' שהחוקיק לאחר מכאן בקרע אינו כלום, שהחוקיק מכח השטר אותיא, ולא החותיק ע"מ לקנות בחוקה. ובתירוץ של שמואל דינא דמלכotta דינא כתוב החותם' ר'יד: אעט שאין שור חחימת העכ"ים חשוב שטר מפני שאין כשרים להעדי מן התורת, כיון שהמלך גור שיהו שטרוין קיימים ויתו גאנמן בעדותן "שטר כשר הו" וקונהahi במנגה, 415 כו דעת הגמוקי" כא"ג וזה, ודעתו גם כהאיכא מאן דמפרש שכח רבנו לעיל. 416 בכא מציעא עוד א. 417 עכ"ל רבנו יונה. 418 הרשב"א כתוב:

קמה, דשטרא מיקרי. ואילו איכא הורמנה דמלכא דבלאו הכי נמי ליקני, בלוא הכי קנה. ואילו ליכא הורמנה דמלכא, איכא שטרוי דכשרין ואיכא (רפסל) [רפסלי]. ואין זה מקוםה.

ומזאתה לי חבר במה שאמרתי [שהמלך שון דין חדש שלא כחוק המלכים ניל - דין חדש בחוקי המלכים] שיש מקומות שכתבו מקטת חכמי [חצרפתנים] זיל בחיבוריהם חמסנותה הווא. שישראלי יוצאי מלכות למלכות והמלך מהזיך בכל מה שנמצא להם במלכותו, אם בא ישראל אחר וקנה מן המלך זה היה מעשה ופסקו הדין (כו) [שאן זה דינא דמלכתה אלא חמסנותה דמלכתה]. לפי שהדבר ידוע ביןיהם [ניל - בדיןיהם] שדין היהודים כדין הפרושים לדור בכל מקום שירצון, וכיון שכן אם יש מלכות שבאה לשנות את הדין ולעשות דין לעצמה אין זה דינא דמלכותה. וזה סיווע לדברינו. גם דברי הרב ר' שמואל זיל מיטין [כך] שאמר, דינא דמלכתה, כל מיסים וארכוניות ומנהגנו של משפטם המלכים שרגילין להנגן במלכותם, דינא הוא, שכל בני המלכים [ניל - המלכות] מקבלים עליהם ברצונם חוקי המלך ומשפטיו. ע"כ דברי הרב זיל - בדברו זה החזרו חسمות הצנור ע"פ דפ"ר.

ע"ב. ודרך היחיד ודרכ הרבבים. והוא עלה בני מערבה במסכת פיה (פי"ט ט"ה), כיון דתנא דרך היחיד ומפסיק דרך הרבבים לאל. וניחא لهו, משום דקטני סיפא הכל מפסיק לזרעים ואינו מפסיק לאילן, תנא ברישא דרך הרבבים. וקשה לא מה כי תנא לה שביל הרבבים, שביל היחיד למה לי. וניחא להו לחוץיא את הקבוע בימות החמה ואינו קבוע בימות הנשימים. ותימה הוא דהא אי לא תנא שביל היחיד מנא ידיעין. ונראה כי הגירסת בהhipך מכיוון דתנא שביל היחיד שביל הרבבים מה צורא, دائ משום שאינו מפסיק לאילנות, לא איצטריך למיתני (השם) דרך לא מפסיק שביל מפסיק, וניחא لهו לומר דאפילו בשביל הרבבים בעין קבוע בין בימות החמה בין בימות הנשימים.

ספק ביאח טהור. פרישה רשיי זיל במסכת פסחים (ו' ל"ט) וחכמים ממלאין משום דתרוי ספיקי נינהו, [ספק עאל] ספק לא עאל ואם תמציא לומר עאל אמר לא גנע. ולא פירש בדברי חכמים כלום. אלא שנראה מיכן דרבנן נמי תרי ספיקי חשי לה ואף על פי כן מטהMAIN. וכן פירשו אחרים.

ואיכא למידק (עליה מההיא דרבנן בפרק בתרא דע"ז ע' ג) גבי ההוא פולמוסה דפתח ח比亚תא טובא ואתא עובדא קמיה דרבבי יוחנן ושריבנחו, כמוון ר' אליעזר דאמר ספק ביאח טהור. ואקשין האי ספק ביאח, ספק מגע הו. לא כיון דפתח ח比亚תא טובא אדעתא דמנוא, פתוח כספק ספיקא דמי. ומושע דה"ק, כיון דפתח ח比亚תא טובא כספק ספיקא דמי ולא ספק ביאח. ואפיקלו רבנן מודו.

ונראה לומר שביעי הפירוש הזה גורסין כמו שכתב במקצת הנוסחות, כיון דפתח ח比亚תא טובא כספק ביאח דמי, ולר' אליעזר טהור ולא לרבן ואף על גב דתרוי ספיקי נינהו. ולא מיהוור דבכל אישורין שבתורה תרי ספיקי (לקולא). נайл שהחמירו בין נסך כמו שהחמירו בטהורות לאסור אפיקלו תרי ספק ספיקא מה שאין כן בשאר אישורין.

חייב למלך כלום ממשי המסים והתשומות המוטלין על המכוון, שאין בנו הבכורה גוטל פי שנים בוכסיט.

ורבינו חננאל זיל אמר דאי איכא פירוי באירועה למיפורע מיניעיו טסקא, מוחזקין הו. וטעמא דמלחתה מושם דינא דמלכותא למשקל טסקא מינה ובזה, כלומר מפירוי דארעא, וכי ליכא פירוי הוא דמשעבד לה ארעא גופה.

ומימ' ציריך לפניהם הייך חכמים חולקין בדבר זה. אם מצות המלך היא, בא דינא דמלכתא דינא, ואם אינה מצות המלך, פשיטה שאין המכר מכר. ואי לא ידעינו ניבעי מלכא או מוהדוריה [ניל - מוזהדוריה] דיליה. ויש מי שאומר דילמא שלוחי המלך מחמת עצמן זה עושין ולא ממצות המלך. ואין זה נכון.

אלא שנראין הדברים דכי אמרין דינא דמלכתא דינא, כגון הדינין היודיעין למלך בכל מלכותו שהוא וכל המלכים אשר היו לפני הנהיגו הדברים, והן כתובין [ניל - הכתובים] בדברי הימים ובחוקי המלכים. אבל מה שמלך עשה-לפי שעיה או חוק חדש שהוא עשה לקנות העם מה שלא נהנו בימי האבות, חמסנותא דמלכא הוא, ואין (אנן) דינין אותו הדין. והרב ר' יהוסף הלוי זיל הורה שם גול המלך לאחד מבני עמו ממשונו, שבא עליו בעיליה, דחמסנותא דמלכתא מיקרי, אבל במאן דעבד בכל ארעה הורמנתו דמלכא הוא ודינא הוא. והוראה נכונה (היא), אלא שיש להוסף עליה מה שתכתבו. ודיקנאה לה מזדרמין דינא דמלכתא דינא ולא אמרין דינא דמלכא דינא, אלמא דינא דידייע לכולחו מלכי קאמרין ולא מה שהמלכים עושים מעצמן באונס. ואף במלכי ישראל הקדושים דיני המלך (ידיעין) [ידיעיט] כמו שכתוב בקבלה על ידי שמואל הנביא (ט"ז, י"ה-ו'). ואמרו רבותינו זיל (קנעדין), ב) כל האמור בפרשת המלך מלך מותר בו.

ויש כאן שאלה מהא דאמרין במס' גיטין (ו' ג) לגבי כל השטרות העולין בערכאות של גוים, אלא מתנה במאן קני לה, בהאי שטרא, הא שטרא הספה בעלמא הוא. אמר שמואל דינא דמלכתא דינא, ואיבעית אימתו תני חזק מבנייט נשים. משמע לא קייל בשם שמואל אלא כי הוא ואיבעית אימתו, דמסקנא הוא. ועוד שכל רבותינו הגאנונים זיל כתובותה בפסק הלכה.

ולידיidi לא קשיא כלל, דהtram hei קאמרין, ואיבעית אימתו אפיקלו באתרא דילכא הורמנתו דמלכא איירוי מהני, חזק מבנייט נשים קתני. ומכאן תשובה לדברי האמורים **דלא אמרין דינא דמלכתא אלא במלחתה דעליה לזרכיה**, כגון דקטיל דקליה למעבר עלייהו, וכיזוא בו באירועה, משום התרם דינא דמלכתא דינא. וכבר כתיבنا דהילכתא פסיקה היא וליכא לדוחיה, דשמואל הוא מרחה דשמעתה דהכא וודחתם, וכיוון דאיפסיק הילכתא בהא כוותיה בההייא נמי הילכתא כוותיה דחיך דינא הוא. ועוד דינא דשמואל דינא (כו) (הוא) דאיו ושבור מלכא אחוי בדינא ניכחו (ג"ק ו' ב' ע"ט) ולית לא לאיפלוני בהרי אמרוי בא ראייה. ומכאן נראה לי שככל השטרות העוליות בערכאות של גוים גנותרן של מלכים בשרים, בין בשטר מנתנות בין בשטר הלוואות (וכ"ע) (וכ"ש) שטר מכח וממכה. ואפיקלו בשטריו הודאות, אי כתיב בהו ואמר להדיי אתם עדים או דאמר לו גוים גופיוו כתובו ליה,

ווחיקס לכל האקלים נמלבך רגינאמן. וכבר כתבי בחרושי פיק חוקת הבתים כלשון היה וצריך לארש האך חוכם חולקין כדיבד הזם במאז דפלך והוא אדריאן דמלכובא דיאנו ואנ' איה בגאות המלך פטיא טאין המכבר מתקיט ואילא ירע' נבע מליכא או מוזורי ויליה. יש כי שאט' וילם טלהו המלך מעצמן והעושים ולא במצוות המלך. ואן זה בנין לא שעריאן הדברים רבי אמרינן דיאנו דמלכות אדריאן רטם בנין והיעס הדודים למלך כל-פלכו שווא וככל המליכס אשר הוא לאני גהאגנו הדרטם וזה בתוכיס בברזי חיטים וכחיק חומלים אבל מה השומך עוטה לפני טעה או זוק חדרש שהוא עוזרת לקנות העם במתה שלא נתנו בימיה אבות חסנאות דמליכא הוא אן אונרני באחותו היין. והרב רבי גיזוק הילוי הוריה שם גמל המלך לאחד מבניינו טבנה עלע בעיליה הרוחנטה דמליכא אקי. אבל בטה' רענ' בכל ארעה והרכינה זמליכא בקר' וטע' וחורה' נבונה ריזא אלא שטול הווספ' עליה מה שכתבתי וריינא להסתה ראמיר רינא דמלכות רינ' לא אמר' דיאנו דמליכא וינא אלמא דיאנו דידייע למלוח מלכי קאמ' לאיתו שומליכים עוטש מעזם באגט. ואך מלכ' יסידא הקזרותש דיאנו המלך ידען למ' שפטתך בקהלת עיר שבטלת תרג' אנקו רבתינו מל' האבר בפרש מילך מלך מתר ברן: חיש באן שאט מהזיא ראמירן בגיטין נבי כל החשות העולץ בערכאו של ע' לא אתנה במא' קני לה-בהאי שמרא האי שטרא הסנא בעלט אחותו אט' טפוא דיג' צלפת' רע' איבע' אימא עני חזן מיטני נשים משמעדר לא קיל' בשיטוי אלא אלה אט' טפוא דיבעל' זרכו גנו רקטהיל' וקל' גיטר' גיטר' רעשות לומ' רוך' ובנו באיטא דמסקא להוטסקא דמליכא אט' מאן רידיבטס' ליכאל ערעה' ובאמת טהסנרא האת פסורה בידינו בפי גזאת רבותינו זעט כל זר' אני בורה לדביך בעפק הנטבעת שיילך עסך כלות נחל מון זהן בעלי' המטיבע והן ייעשן אותו ומוציא אותו באץ שלם ואם אין פסק על האט' בעלי' המטיבע בתקי' הפסרו כל הרוח שלחן וכל בותם בקטבע' והזמן הזה הוא שוח לנמי' לרין ר' קרא עטנעל' בטסק' שנורתו של כל מתקי' ביה' לחכ' מאן דריה' בטסק' לא יכול ארעה' ולביברא נמי ליכא ראל' אלא בשטרוא ואוקן דperfai ארבען טאן: אבל אנו כב' עבידנו על הסבר וראיינה בשורברת וכשתחבשת בוגרא בסוגיא הריא שבפרק חוקת הכתים. ועוד שחי' בשירות העלים בערכאות של ע' אדרטקי' אללא כתנה' במא' קני לה' בהיא שטרא זאי שטרא חספא בעעלט' הווא אלט' טפוא דמלכות אדריאן אלמא אט' ליבער שטרא דערقا' מתחסר טשומ' דיאנו דמלכות' וכלו טטרות בשין' ואפלו לות ליה למילכותא עסך בהן בתרנן כל השטרות העוין בערכאות של ע' בשוין חזן מגיט נשים אלמא נילך דבר שבממן גורן' בתק' יט' בין הרין וליכא להרוויה להח' זלאוקה מלהלב' משודאי' על האט' זאינא. וכי בעת אימתני חזן טבניש נשים וזה שטאל שדו' מא' דשטעט' אדריאן דמלכותה איז' ואיליכ' רפלגן עליה ושם בבל' האדריאן ומונחים רומגה' מלכט' במלבותם

זהו אדרטקי' בברא מירק חוקת אט' רב' ז'וזה אמר' טפואל נכט' הער' האדריאן כבר' בוכ' הכהוק' בה' זחה בתם פ' שטאל שלקה שודה מע' ואכיאישט' ותוויך' בת' אין מצעיאן' אותה ביר' השני' מט' ע' סט' בטו' זוזה לריריה איש' לאט' לוי' וישראל לא קני עד דרכני טטרא לוי' הילך הריה' חם' כטבר' וככל המהוק' בחס' כה' בכם. ומוקען אל' אב' לר' יוסט' מי אמר' שטאל הבי' והא אכ' שטאל' דיאנו דמל' בותה רונא ומיליכא אמר' ארע' לא לconi' אל' באגרתא ומלא' מלתא כראתא הרות אלט' טאנבר רין' שטוא אפ' בעס' זוזה עם והאע' שאינו טפעקי' חמלך. mish להרץ רהני נמי עסקי הילך' חם' שב' קרקעות שבאותו זונ' הר' נוותנים טסקא למליכ' וועליהם תקנו טלאיז' וו' נקנ' ז' להר' כ' א' בשת' כ' טו' הא דבד' גנו' יו' דעלכל' הילך' כל' אדר' הילך' זומעה נס' לתק' מן החובות זני' המליכ' לוי' שרצה לאט' מדי' שב' או למ' שיטיר המלך לדון בינו'ם דני' הנמר' עני' חדינו' טהנאל' אט' הרוחן' בינ' כב' תב' יונ' אט' מער' אונ' אונ' אונ' זונ' לדון' בעינ' אט' בדער' ישראל לא אם בן' נער' צ' שע'ם בנד' ושאלתי' בוה' הרוכן' ול' זה אשר בתבל' מה טשא'ת במלך' שנ' האט' מטבע' ופחות ממן' הרבה' ונור' על הכל' שווא' וה' המטבע' זונ' באט' קום' הראק'ון' בפור' חוב' ובבל' ר' הע' הילא' סט' דבריך' לטרח' שאתח' סומך על' רע' קצ' חכמי' הדור' שלפנ'תו' שה' מיר' דול' אט' אט' דיאנו דמל' כט' דה' דיאנו אל' בעסק' דיבעל' זרכו' גנו' רקטהיל' וקל' גיטר' גיטר' רעשות לומ' רוך' ובנו באיטא דמסק' להוטסק' דמליכ' ליכאל ערעה' ובאמת טהסנרא האת פסורה בידינו בפי' גזאת' רבותינו זעט' כל' זר' אני בורה' לדביך' בעפק' הנטבעת שיילך' עסך כלות נחל מון זהן בעלי' המטיבע' והן ייעשן אותו ומוציא אותו באץ שלם ואם אין פסק על האט' בעלי' המטיבע' בתקי' הפסרו כל הרוח' שלחן' וכל' בותם' בקטבע' והזמן הזה הוא שוח' לנמי' לרין ר' קרא' עטנעל' בטסק' שנורתו של כל מתקי' ביה' לחכ' מאן דריה' בטסק' לא יכול ארעה' ולביברא נמי ליכא ראל' אלא בשטרוא ואוקן דperfai ארבען טאן: אבל אנו כב' עבידנו על הסבר' וראיינה בשורברת וכשתחבשת בוגרא בסוגיא הריא שבפרק' חוקת הכתים. ועוד שחי' בשירות העלים בערכאות של ע' אדרטקי' אללא כתנה' במא' קני לה' בהיא שטרא זאי שטרא חספא בעעלט' הווא אלט' טפוא דמלכות אדריאן אלמא אט' ליבער שטרא דערقا' מתחסר טשומ' דיאנו דמלכות' וכלו טטרות בשין' ואפלו לות ליה למילכותא עסך בהן בתרנן כל השטרות העוין בערכאות של ע' בשוין חזן מגיט נשים אלמא נילך דבר שבממן גורן' בתק' יט' בין הרין וליכא להרוויה להח' זלאוקה מלהלב' משודאי' על האט' זאינא. וכי בעת אימתני חזן טבניש נשים וזה שטאל שדו' מא' דשטעט' אדריאן דמלכותה איז' ואיליכ' רפלגן עליה ושם בבל' האדריאן ומונחים רומגה' מלכט' במלבותם

דינא. ולי נראה, דלכתי אמרינו החתום מני חוץ מכלגי נשים, ולא משנינו ליה ממשום דין דינא דמלכותה דין, לא פבי שאין המלך מפקיע ממון ישראל אצל חברו אלא כל זמן שהוא בא לדון בערכאותיהם. הילך אף על פי שעושה ישראל שטר לחבירו בערכאותיהם לא עשה ולא כלום, ולפומם לשנאה דקאמר החתום טעמא דמתניתין משום דין דמלכותה פירושו, שאין המוכר יכול לטעור בו עוד, שכבר הופקעה ממנו השדה בדיןא דמלכותה, וכשחיק בה הלה יוכחה, ולא בשטר עצמו יוכחה בה, וכמו שהוא אומר בשטר מכר, בזוזי קני, אי נמי, אפשר שקוננים בשטר, וכדקה אמרינו החתום האי סיתומתא קני באחרה דנהגוי למקני בה דין דמלכותה נמי כמנהגה חוי, עלויות.

הני זהורי ממנויים מאת המלך לקבל החוקים שלו מן הפרדסות ומן הכרמים, וזהורי, על שם זהירותו, שמזהירותם לעט לומר לנו מנת המלך, או מן הפרדסות שנקרו ויהרא כדאיתא בפרק המוכר את הבית.

ולא היא החתום לאוקומי מלאה הוא דברי. על הונא בר נתן קאמר, דהוא אמר דקש בתה אמר מר על מילתיה דרב הונא בריה דרב יהושע, אם כן בטלת ירושת בנו הבכורה, והונא בר נתן אהדר ליה לאימיר איז האי לטסקא נמי, אלא מי אמר לך למימר דיהיב טסקא ומית כו'. דרב הונא בר נתן מוקים לה לAMILתיה דרב הונא בריה דרב יהושע, ומשום הכל אמר שאלתינו לספריו דרבא. ואמרי ליה הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע, כדי לאוקמי לAMILתיה דאייהו סבירה ליה כתותיה הראב"ד זיל.

ולפי דבריו, לא גרסינו לאוקמיAMILתיה הוא דברו, אלא לאוקמיAMILתיה הוא דברי, וספרים מצאתי שנורותם כן. הרשב"א זיל.

אסיקנא דלית הלכתא כתויה דרב הונא בריה דרב יהושע, אלא ברוגא, אקרקפתא דגבורי מנוח ונקיין מינה, דמאן דעריך או מות ואיכא עליין כרוגא, לית לו רשותא לבוני נכסית בצדיה הווה כרוגא, אבל ודאי איז איכא עליית טסקא, והוא הדין לשאר מיני מיטים וארוניות. מזונני מנכשית הצדיא מאיז דאיכא עלייה, דידי קינן, טעם דמלכותה

או כל המחויק בה זכתה, כלשון שאמר שמואל, דהא איניה כשמי של מלך אמרות, וכן פריש ר"ש זיל.

דף נ"ה עמוד א': אריסטות דפרסאי עד ארבעין שניין. פריש הראב"ד זיל, אריסטה דפרסאי, במוחקה דפרסאי, איןם אלא ארבעין שניין. והאי דנקט אריסטה, משום דדיןיתו דפרסאי דכי מהחו אריסטה לא משלקי להה לעולם אלא אם כן מסתתק מעצמו או שיפסיד, והוחוקה שלם על ידי אריסטיהם ונפקא מינה ליישראל הבא מלחמת עכרים הרי הוא עצוריהם, חזקה דארבעין שניין אין לו חזקה אלא בשטר, חזקה דארבעין שניין הוייא לאלו חזקה. אי נמי, לדינה דמלכותה, יישראל שנעשה אריסט ליישראל בממלכות פרט, איןנו יכול לשלקו עד ארבעין שניין. הרשב"א זיל, אריסטות דפרסאי עד ארבעין שניין. פריש, כגון שהנaging המליך שתוועיל חזקה לעכורים בארביעין שניין, הילך, עכורים שלקה קרקע מישראל והחיק בו ארבעין שניין הופקעה מישראל מדינה דמלכותה וכמה בה ישראל, אפילו אם היא גולה בידי העכו"ם, כיון שאין שם עדי גולה, ואם לקחה ישראל וכמה בה, ואין ישראל הראשון יכול להוציא מיד, אף על גב דקימא לאן הבא מלחמת עכורים הרי הוא עצורם. אבל אין לפריש יישראל שמהוויל בנכסי חברו בארץ פרט דאין לו חזקה אלא בארביעין שניין, דסתם חוקי המלך על בני אומתו בלבד הם, ואפיו אם פריש והטיל הנגניו על ישראל, כיון שיבול ישראל לכוף את חברו בדין יישראל אין המלך כופה אותו לדון באותם הדיןיהם והמנחותו שהנaging נמצאו שלא פקע זכות של ישראל מלחמת אותו דין דינה דמלכותה, אלא אם כן הילך חברו לדון בפניהם ערבותם שלם ודנו אותו בדין דמלכותה, ולא קבע המלך אותו הדינים על ישראל אלא לעניין שידונו אותו בערכאות שלהם כך. ושמיעין מהכא, דאפיו בדברים שאינם להגנות המלך אמרינו דין דמלכותה דין, ובפרק קמא דגיטין נמי אמרינו, הבני חזק מגטי נשים, כלומר, ושטר מתנה בערכאות פסול, ולא אמרינו קימא לנו דין דמלכותה דין, ולא כדי קידוד לשנאה דעתכם הטעם דטעם דמתניתין משום דין דמלכותה

ש וזה ישראלי אחר מלבד, אפילו בשדה הרמן דמלוכה דין. הכלא אמר לא לייקני דין דמלכותה דין. לפוי, וזה היכא דaicא ני כל שכח העכו"ם ראשון, וגافت על פי שכח עכורים שטר מלכיא אי קדם וזכה אם אחר כך לאשzon, והחזק קנה, ומחייב תולקה לו וחוויא לה דעתה, אפילו נתן שלא הגיע שטר מכר א זובין בגני דטמורי צני קנתה, ואיןו חייב ושיה זכה בה, דמלכא ליכול ארעה ואפשר קח ראשון אם מקרה שהחלכו להם בעלים נבו"ם ליישראל זה לא ליריד בה, שהעכו"ם בתה, ואין אחר יכול לפרט הטסקא. אבל לא בין בכיסף בין לא, לא קנתה, וכל הקודם זא חורה שדה למילך ז וההפקר הגמור וכמה דאמירני, הנהו בגין ותאם בגין מוחלט הוות תנינים הטסקא, וכיון היה משפטו שככל מי יתה بلا שטר, אבל ובקרע שיש למילך שאין למילך בו טסקא, מחייב עד שהייה לו שפט לתקן האנשיות טוטה. הראב"ד זיל. אבל יישראל שלקה מילדו. תמייה לא, למה זה, ולא אמר וכמה בה,

חזקת החטים (זה, א) אמר רבא הני חלה ملي אשטעי ליה עוקבן בר נחמייה ריש גולותא, דינא דמלכotta דינא, דאריטה דפרטיא עד ארבעין שני, והני והירא דמלכא דזובני אורעא לטסקא זביבינו וביבינה. וה"מ לשסקא, אבל לרוגנא לא. מי טעם, כרגע אקריקפי דגברא מנה. וכל שכן אם מכיר באונס גמו, שאין ממכנן ממכן.

שננו

בתבת שהויקשה לך מה שהשכתי לך סרי שן,
כי מבעודת בית חורון נידרים מה,
אן מוכחה, שכ' מה שלא יתנה אדם בענ' מנת
או על תנאי ובויזא בזה, לאו בחקודה וכתנאי
קאמער. ותבאתרי ראייה מההיא נביצה ב, אן דהבו
לייה ארבע מהזוי פלוניא ולינסיב ברתאי,
ארבע מהזוי יהבנין ליה ברתאי איבען נסיב איבען
לא נסיב. ואמרת שכמה עניינים מצינו דגלווי
דעתא לחוד מספיק, באדעתה למסיק לאץ
ישראל קידושין ג, אן, ובמברחת נתנות עט, אן.

תשובה דבר זה, כבר עמדו עליו הראשונים נ"ע, ואמרו הראיין אפשר דרב מאיר בעי תנאי כפובל בממן נירה חוט שבעתה לו, בדין הין, ומיל רגע מגלווי מלחה בעלמא. ולא עוד, דבמנתנה על מה שכותב בתורה אפילו תנאי כפול לא מהני ליה קידושין י"ט. כן. אפשר לומר כן, הוא מתנה ואומר על מנת שאין לך עלי שאר כסות ועונה, ואם יש לך לא תהא מקודשת לך, ואתה אומר שהוא מקודשת וחיב לה בשאר כסות ועונה בעל כrho. וכן לרבקן בשאר ענייני התנאיין, כמו שקדם לתנאיין, והן קודם לאלו, ותנאי בדרך אחד ומשה בדרך אחר, מי גוע מגלווי הדעת, ופירוקה דהא מלחה דין הגילוי הדעת עדיף טפי, דבי מתנה ולא (התנאיין) בתאנין) הגמורין, לא בדוקא קא מתנה ובתקפה, אלא רוחה הוא בקיומו של מעשה, ולא בקיים תנאו. שאליו כן, היה לו להנתה בדור כי התנאי שאמרוה תורה. ואפילו במתנה כדרכו, כל שהוא מתנה על מה שכותב בתורה, אין אלא במפליג בדברים, למאן דאמר מתנה על מה שכותב בתורה אפילו בממן תנאו בטלה. וכן לרבי יהורה בעונה.

שננה

עד אמרת לך אותו ראייה שהבאותי מבעודת בית חורון נידרים מה, אן, כי באיכא דאמר רבא לא תימא טעם א דאמר דין לפניך

ולוה אומר שתים. ורקם מליה ואפליהון, פירי, מי נאמן. ואסיק רב כהנא דפירוש בחזקת אוכליין, ואיפסיק החט הלטמא כוותיה. דאלמא לא מסיע. לה שטרוא למגורי, לאפוקי ממנה.adam איתא, הויה לנו לאפוקי מניה דמלואה פירוי דאלל, كالו העדים מעידין שאינו אלא שחותם. וטעה דמלטה דעלידי לאפוקי לאינגולוי היא, ואטרותיה בי דינא תרי זימני לא מתרחין. וכדרמן החט, הילכתא כוותיה דרב כהנא דאמר פירות בחזקת אוכליין, ואקסימן וזה קיימת אין כרב נחמן דאמר קרקע בחזקת בעליה עומדת. ופרקין ה"מ דלא עבידי לאגלווי, אבל מלה דעבידרא לאיגלווי תרי זימני בי דינא לא מתרחין. ואם לא יכול להעמיד דבר על בורוי, ליקום שטרוא ביד מלה, ומיעוט היכא דקיימי לוקמי עד שיתגלה הדבר. ואי תפס, לא מפקין מניה.

שננו

עד שאלת שלטן החיר מכיר קרקע של ראובן לשמעון, על לא תרשומת על ראובן. הודיעני אם יכו ראובן להחציא מידי שמעון, בדיון לוקח מנולן. או אמרין בכ"ה דינא דמלכotta דינא.

תשובה אם הדבר כן כמו שאמרת, שלא היה לשפטון תרעומת על ראובן, יכול ראובן להוציא מידי שמעון. דינא דמלכotta אמרו, גולה דמלכotta דין, לא אמרו: **זרלשן דינא דמלכotta**, מורה על דבריהם שהם מחוקין והמלכים לעשות כן בארצם, בגין לשים ערכאות, לכתחזק שטרות. וכך שאמרו בפרק קמא דגיטין ז, וכו' כל השטרות העולות בערכאות של נקרים כשרים. ואמרין עליה בגמ' קא פסיק וחני לא טנא מכיר לא טנא מתנה, בשלמא מכיר אי לא יהיב וזוי קמייחו לא מרעו נפשיהם, אלא מתנה بما קונה לה בהאי שטרוא, הא שטרוא חספה בעלמא הוא. כדרש מאול דאמר דין דמלכotta דין. וכן **לקץן אילנות, לסכור נחרות, ולעשות יערם**, וכדרמן בפרק הגולן נקיג, ס אמר שמאול דין דמלכotta דין. אמר רבא תודע דקטלי דיקיל, וגשרי גישרי, וערברין עליהו. וכן לעשות חוקים בארצו, כדי שלא יבואו העם לידי הכהשות וקטשות. ומתקנן שלא יקונה אדם קרקע אלא בשטר, וכך שאמרו בפרק חזקת הבתים נ"ט, ב' מלכא אמר לא ניכול איניש אורעא, بلا שטרוא. וכן כל כיוצא בהה, שככל עניינים אלו הם ממשפט המלכים. אבל אם יחדש השפטון בדברים שאין מחייב המלכים, לא אמרין בכ"ה האי דין. דאמרין בפרק

בכ"ה חוריו סי' ג' מוחודש ח
ור' חוב ע"ל שפטון,
דריש בלאן, והחציא
דרה שפרע לו דינרין.
כ' אם שני דינרין.

כראובן התובע, משני דברי שמעון שפרע
לי שטר חוב פלוני,
זה היה לו לכתוב
בשרה שמעון שכח
ז הדעת מבלחן כן.
טען פרעתי מן החוב
וזה הוא, שלא הזכיר

ע דינרין, וזה אומר
זה שאמרו בריש פרק
זה אמר חמש ולו
אמר הויאל והזרה
מר אינו אלא כמשיב
א, לרוב ששת דאמר
רבי עקיבא בשלש
יב. הא שטרוא דקא
יב. ופרקין לעולם
לייה שטרוא, כלומר
ז כדבריו שלא היו
ינם. אלמא בוראי
ל' אמרו, דלמרי
יבועת היסת, כאילו
טה.

ך, ממשום ורקימה
שר על התהנתנה.
אן אמר שטר לך
ורוע. חוב לך בידי
לבא אל מעתה,
ה שיש לי מכוורת
שאנגי התם ויד
ל שבא להחציאן
הרואה, דמונוא
לה שטרוא, הכא
זוחבי בי דינא תרי

ז' ההוא שטרוא
לווה אומר שלש

